

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та
природокористування

Кафедра водопостачання, водовідведення та бурової справи

03-06-124М

Методичні вказівки

до лабораторних занять з навчальної дисципліни
«Водопостачання (СПРВ)» для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою
«Водопостачання та водовідведення» спеціальності 192
«Будівництво та цивільна інженерія» усіх форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІБА
Протокол № 7 від 27.04.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до лабораторних занять з навчальної дисципліни «Водопостачання (СПРВ)» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Водопостачання та водовідведення» спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» усіх форм навчання [Електронне видання] / Шадура В. О. – Рівне : НУВГП, 2021. – 46 с.

Укладач: Шадура В. О., канд. техн. наук., доцент, доцент кафедри водопостачання, водовідведення та бурової справи.

Відповідальний за випуск – Мартинов С. Ю., докт. тех. наук, професор, завідувач кафедри водопостачання, водовідведення та бурової справи.

Керівник групи забезпечення спеціальності
192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Караван В. В.

© Шадура В. О., 2021

© НУВГП, 2021

ВСТУП

Трубопровідна арматура та фасонні частини широко використовується в системах водопостачання. При експлуатації, арматура та фасонні частини піддаються значним тискам, впливу агресивного середовища, зміні сезонних температур. Вимоги до арматури та фасонних частин різноманітні, але основні з них це:

- Міцність;
- Надійність;
- Довговічність;
- Корозійна стійкість;
- Низька вартість.

Трубопровідна арматура призначена для відключення, регулювання, перерозподілу потоків води, регулювання тиску, боротьби з гідравлічними ударами, розбору води із зовнішньої мережі.

ЗМІСТ

Вступ	с
Лабораторна робота №1 «Арматура водопровідної мережі»	4
1.1. Загальні відомості	4
1.2. Запірно-регулювальна арматура	5
1.3 Запобіжна арматура	9
1.4. Водорозбірна арматура	12
1.5. Водовимірювальна арматура	16
1.6. Вимоги до позначення всіх типів арматури	17
Питання до захисту лабораторної роботи	20
Лабораторна робота №2 «Фасонні частини та деталювання водопровідних вузлів»	20
2.1. Фасонні частини	21
2.2. Деталювання водопровідних колодязів	41
2.2. Додаток 1	45
Питання до захисту лабораторної роботи №2	46
Література	46

1. Лабораторна робота №1

«Арматура водопровідної мережі»

Мета роботи:

- а) Ознайомлення студентів з існуючими видами арматури, конструкцією, принципом роботи та застосуванням в системах водопостачання.
- б) Навчити студентів за цифрами та буквами правильно ідентифікувати арматуру.

Матеріальне забезпечення:

Зразки водопровідної арматури та плакати із зображенням конструкції різноманітної арматури.

1.1. Загальні відомості

Арматура класифікується за такими ознаками:

1. *За функціональним призначенням*
 - Запірно-регулювальна
 - Запобіжно-захисна
 - Водорозбірна
 - Водовимірювальна
2. *За принципом управління та дії*
 - З ручним приводом
 - З механічним приводом
 - З електричним приводом
 - З дистанційним управлінням
 - З автоматичним приводом
3. *За способом герметизації*
 - Сальникова
 - Сильфона
 - Мембранна
 - Шлангова
4. *За конструкцією приєднувальних патрубків*
 - Фланцева
 - Цапкова
 - Муфтова
 - Штуцерна
 - Під приварювання

Основні параметри водопровідної арматури поділяються на **конструктивні** та **експлуатаційні**.

Конструктивні:

- Умовний прохід D_y
- Висота
- Маса
- Тип приєднання
- Матеріал

Експлуатаційні:

- Тиск
- Пропускна спроможність
- Тип приводу
- Корозійна стійкість

1.2. Запірно-регулювальна арматура

Запірно-регулювальна арматура складається із *запірної арматури*, яка призначена для повного або часткового перекриття потоку води, що транспортується по трубопроводу, також з *регулювальної*, яка призначена для регулювання кількості води. До *запірної* арматури відносяться: засувки, вентилі, крани запірні, затвори поворотні, клапани запірні. До *регулювальної* відносяться: клапани регулюючі, клапани редукційні та регулятори тиску.

Засувки – це запірні пристрої, в яких поперечний прохід перекривається поступальним переміщенням запірного елемента в напрямку, перпендикулярному до руху потоку води.

Засувки використовуються на тиск $P_y = 0,1 \dots 25$ МПа, діаметром $D_y = 50 \dots 2400$ мм.

Засувки класифікують за такими ознаками:

1. Матеріалом виготовлення корпусу

- Сталеві
- Чавунні

2. Формою корпусу

- Плоскі
- Круглі
- Овальні

3. Конструкцією запірних дисків

- Паралельні
- Клинові
- Шиберні

4. Типом запірного пристрою

- 3 висувним шпинделем
- 3 невисувним шпинделем
- 5. *Способом приводом в дію робочого органу*
- 3 ручним приводом
- 3 електричним приводом
- 3 електричним приводом
- 3 гідравлічним приводом.

Конструкція засувки наведена на рис.1.

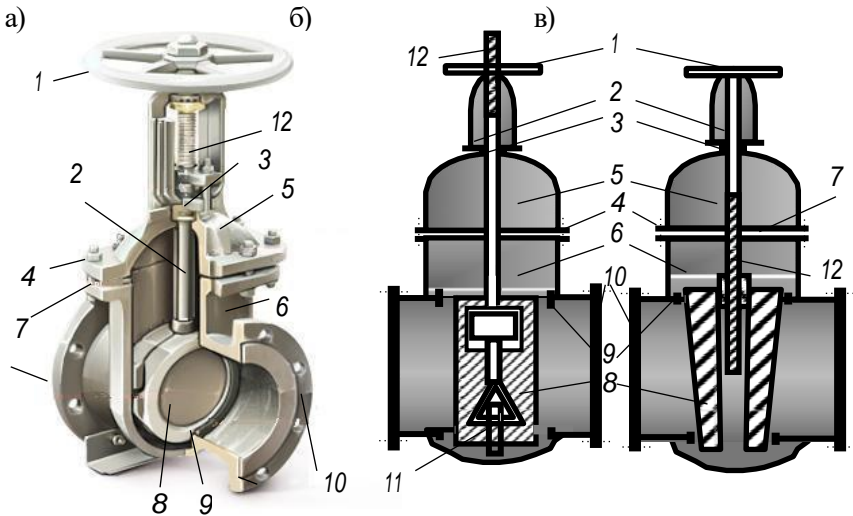

Рис. 1. Конструкція засувки:

а) загальний вигляд; б) паралельна з висувним шпинделем; в) клинова з невисувним шпинделем.

1- штурвал; 2- шпиндель; 3- притискна втулка; 4- різьбове з'єднання; 5- кришка корпусу; 6- корпус; 7- прокладка; 8- запірні диски; 9- ущільнювач; 10- фланці; 11- клин; 12- різьбова частина шпинделя.

У паралельних засувках затворні ущільнюючі поверхні розташовані паралельно. У клинових затворні ущільнюючі поверхні розташовані нахилено до вертикальної осі корпусу, а безпосередньо затвор складається із суцільного або шарнірного клину.

Переваги засувок:

- Простота конструкції
- Незначний гідравлічний опір при повному відкритті
- Можливість подачі води в будь-якому напрямку
- Можливість застосовувати в різних умовах експлуатації.

Недоліки засувок:

- Велика висота
- Значний час відкривання
- Велика маса.

Загальний вигляд таких засувок зображений на рис.2. Засувка клинова з невисувним шпинделем і ручним управлінням 30ч25бр із сірого чавуну застосовуються для труб діаметром 500, 600 і 800 мм. Звичайно на водоводах з малим тиском і малим діаметром (до 400мм) встановлюють паралельні дводискові засувки. Засувка паралельна з невисувним шпинделем, гідроприводом 30ч715бр використовується для трубопроводів діаметром 500 і 800 мм.

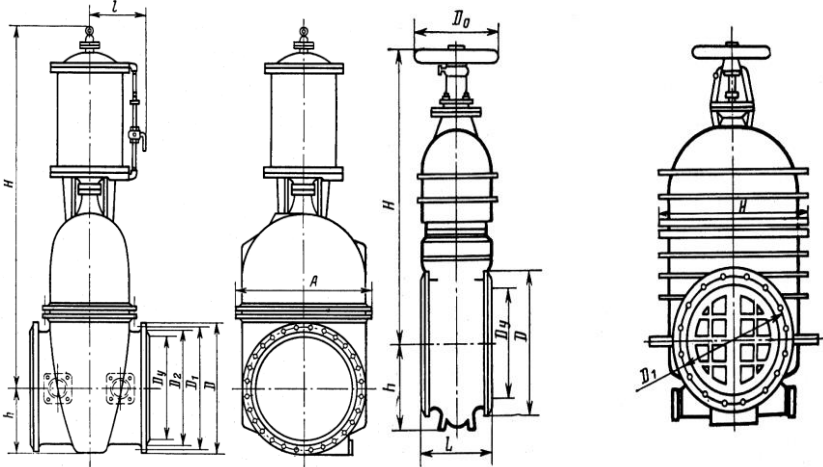

Рис.2 Засувка клинова з невисувним шпинделем та ручним управлінням 30ч25бр та засувка паралельна з невисувним шпинделем та гідроприводом 30ч715бр

На засувках діаметром більше 500 мм для врівноваження тиску по обидва боки затворних ущільнювачів влаштовують обвідні

трубопроводи малого діаметра із засувками. Такі трубопроводи називають байпасами.

При великих діаметрах трубопроводів і відносно невеликих тисках замість засувок можливо встановлювати дискові поворотні затвори. Ці затвори дозволяють швидше перекривати потік води. На рис. 3. зображений дисковий поворотний затвор з електроприводом 32ч910р.

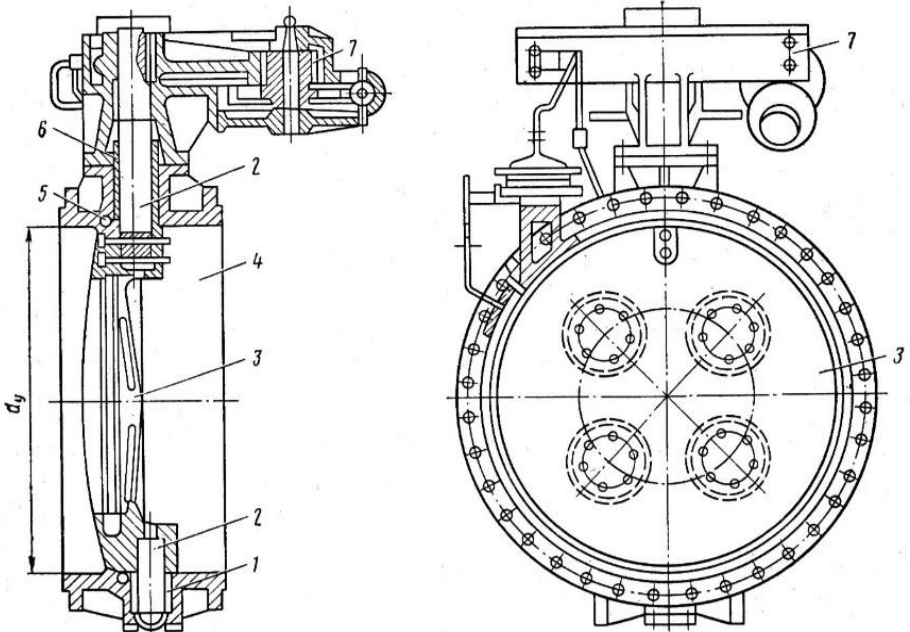

Рис.3. Дисковий поворотний затвор з електроприводом 32ч910р:

1 – нижній підшипник; 2 – вісь; 3 – поворотний диск; 4 – корпус; 5 – сальник; 6 – верхній підшипник; 7 – гідропривід

Прохідні вентиля (рис.4) встановлюються на прямолінійних водопровідних ділянках водопроводу. При їх використанні слід пам'ятати про високий гідравлічний опір, наявність зон застою та встановлення в одному напрямку.

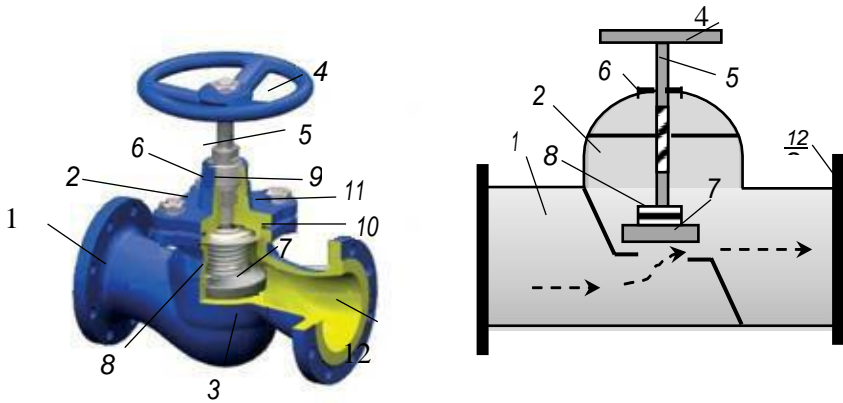

Рис.4. Вентиль запірний фланцевий:

1- корпус; 2- кришка; 3- сідло; 4- маховик; 5- шток; 6- сальник; 7- запірна частина; 8- сиффон; 9- ущільнення; 10- гумовий ущільнювач кришки; 11- шпилька гайки; 12- фланець

1.3. Запобіжна арматура

Запобіжна арматура призначена для захисту трубопроводів від руйнування при підвищенні тиску та запобіганню зворотному току води.

Запобіжний клапан (рис.5), призначений для захисту від механічного руйнування обладнання, трубопроводів надлишковим тиском, шляхом автоматичного випуску води із трубопроводу з тиском понад нормований.

Клапан зворотній приймальний (рис.6) використовується для насосних агрегатів і встановлюється на кінці вертикального всмоктувального трубопроводу при розташуванні насоса вище рівня води у резервуарі, звідки забирається вода. Клапан відкривається під дією води, що всмоктується насосом. При припиненні роботи насоса, запірна частина, під дією ваги опускається вниз і запобігає зворотному руху води.

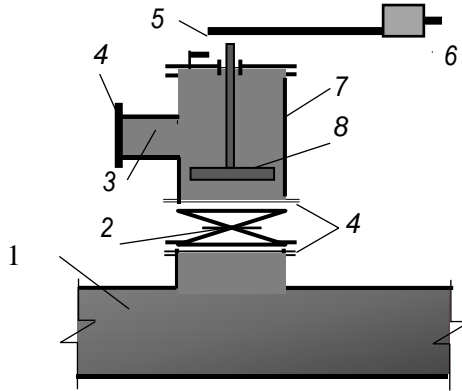

Рис.5. Схема важільно-вантажного клапана:

1- трубопровід; 2- засувка; 3-патрубок для скиду води; 4- фланці; 5- важіль; 6- вантаж; 7- корпус; 8-запірна частина; 9- маховик для регулювання стискання пружини; 10- пружина.

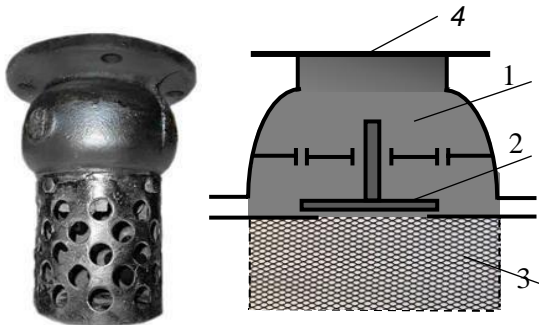

Рис.6. Клапан зворотній приймальний:

1-корпус; 2- запірна частина; 3- сітка; 4- фланець.

Такі клапани встановлюються на трубопроводах діаметром до 200 мм.

Зворотній поворотний клапан (рис.7.) використовується на насосних станціях , водозабірних свердловинах для того, щоб після зупинки насосів протидіяти зворотному руху води.

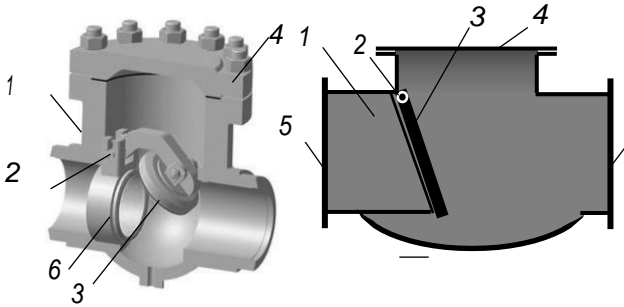

Рис.7. Клапан зворотний поворотний:

1- корпус; 2- шток; 3- запірний пристрій; 4- кришка; 5- фланці; 6- сідло.

Вантузи застосовуються для випуску й впуску повітря в трубопровід при нормальній його експлуатації, а також при його спорожнюванні та наповненні водою. Випуски служать для скидання води при спорожнюванні водоводів.

У підвищених точках водоводів зазвичай встановлюють вантузи. Вони служать для видалення повітря, що попало у водоводи через нещільність в з'єднаннях трубопроводів і устаткування на насосних станціях і на лініях, а також повітря, що виділяється з води.

Для випуску повітря в малих кількостях при нормальній експлуатації водовода застосовуються експлуатаційні вантузи (рис.8). При накопиченні повітря у верхній частині корпусу 1 порожниста куля 2 занурюється у воду на величину h_p , відкриває отвір 4 і повітря виходить у атмосферу. Потім куля знову піднімається і закриває отвір.

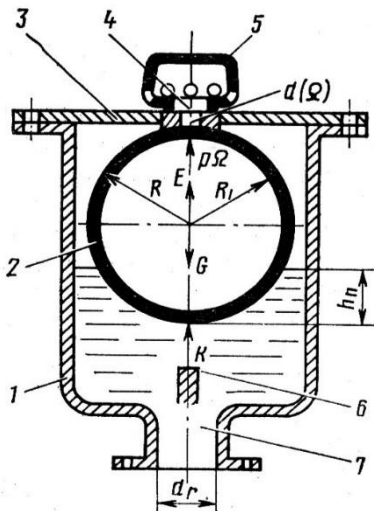

Рис.8. Схема експлуатаційного вантуза:

1- корпус; 2- порожниста куля; 3- кришка; 4- повітряно-випускний отвір; 5 – захисний ковпачок; 6 – упор для поплавка; 7 – патрубок.

1.4. Водорозбірна арматура.

Водорозбірні колонки (рис. 9.) встановлюють у районах житлової забудови з будинками, що не містять внутрішнього водопроводу. Радіус обслуговування однією колонкою – до 100 метрів. Колонка підключається до зовнішніх водопровідних мереж за допомогою труб діаметром 20 – 30 мм. Існує кілька типів водорозбірних колонок, пристосованих для різних умов експлуатації.

В зображеній на рис.9. колонці після натискання на рукоять подавальна труба натискає на клапан, який впускає воду в цю трубу і вона зливається в ємність споживача. При цьому перші порції води засмоктують ежектором воду із корпусу, в який вона потрапила із подавальної труби при попередньому відборі.

Гідрант із пожежною колонкою (рис.10) являє собою водозабірний пристрій, який встановлюється на водопровідній мережі й призначений для відбору води при гасінні пожежі. Гідрант із колонкою при гасінні пожежі може бути використаний, по-перше, як зовнішній пожежний кран у випадку приєднання пожежного рукава для подачі води до місця гасіння пожежі та, по-друге, як джерело води для насоса пожежного автомобіля. Залежно від конструктивних особливостей й умов протипожежного захисту об'єктів гідранти підрозділяються на підземні й надземні.

Підземні гідранти встановлюють у спеціальних колодязях, що закривають кришкою (каналізаційним люком). Пожежну колонку нагвинчують на підземний гідрант тільки при його використанні.

Надземний гідрант розміщується вище поверхні землі із закріпленою на ньому колонкою. Основними вимогами, які висуваються до гідрантів, є забезпечення швидкого пуску води і їх не замороження водою.

Підземний пожежний гідрант складається із трьох частин, відлитих із сірого чавуну: клапанної коробки, стояка й установочної головки (рис.10). Залежно від глибини колодязя гідранти випускають висотою 750-2500 мм із інтервалом 250 мм. У зібраному виді гідрант встановлюють на фасонну частину з пожежною підставкою. Чавунний пустотілий клапан каплеподібної форми зібраний із двох частин, між якими встановлене гумове ущільнювальне кільце.

При розміщенні **пожежних гідрантів** враховують надійне водозабезпечення місць можливого виникнення пожежі та економічну доцільність (будівельну вартість водопровідної мережі). Так, відповідно до вимог [3] будь-яка точка населеного пункту повинна бути забезпечена водою під час гасіння пожежі *не менш як з двох одночасно працюючих* пожежних гідрантів (умова надійності пожежного водозабезпечення).

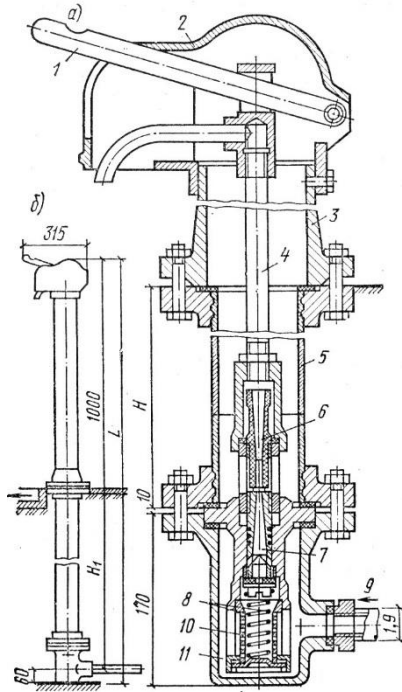

Рис.9.Водорозбірна колонка:

а – загальний вигляд; б – установка колонки на мережі;

1 – рукоять; 2 – ковпак; 3 – чавунний корпус; 4 – подавальна труба; 5 – корпус зі сталеві труби; 6 – ежектор; 7 – клапан; 8 – пружина; 9 – приєднання до водопровідної мережі; 10 – сітка; 11 – приймач.

У верхній частині клапана є фіксатори, які переміщуються в поздовжніх пазах клапанної коробки. Шпindel, пропущений через отвір хрестовини стояка, угвинчений у нарізну втулку у верхній частині клапана. На іншому кінці шпиделя закріплена муфта, у яку входить квадратний кінець штанги. Верхній кінець штанги закінчується також квадратом для торцевого ключа пожежної колонки. Обертанням штанги й шпиделя (за допомогою торцевого ключа пожежної колонки) клапан гідранта завдяки наявності фіксаторів може робити тільки поступальний рух, забезпечуючи його відкриття або закриття.

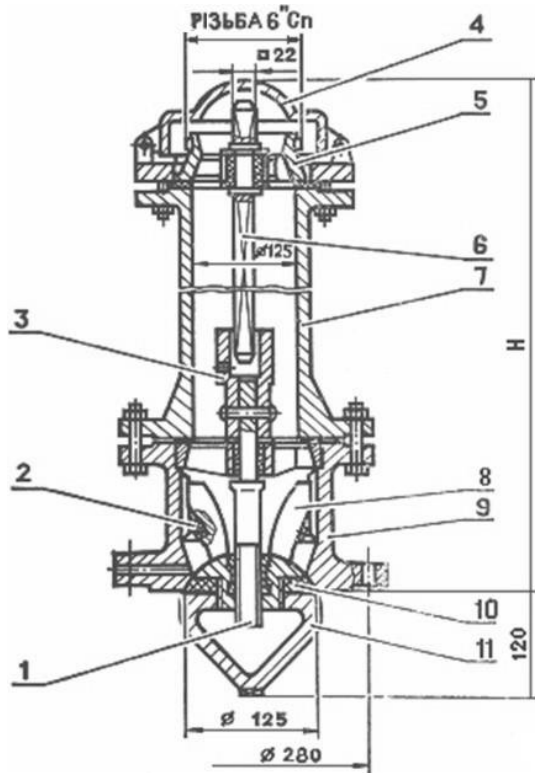

Рис. 10. Гідрант пожежний підземний (ГОСТ 8220-85):

1 – шпindelь; 2 – ущільнення; 3 – муфта; 4 – кришка; 5 – ніпель; 6 – штанга; 7 – корпус гідранта; 8 – корпус клапана; 9 – патрубок; 10 – кільце ущільнювальне; 11 – клапан.

При відкриванні й опусканні клапана один з його фіксаторів закриває спускний отвір, розташований у нижній частині клапанної коробки, запобігаючи потраплянню води в колодязь гідранта. Для припинення відбору води з водопровідної мережі обертанням штанги й шпindelі клапан гідранта піднімається нагору, забезпечуючи при цьому відкривання фіксатором спускного отвору..

Вода, що залишилася після роботи гідранта у стояку, витикає через спускний отвір і зливну трубку в колодязь гідранта, звідки

видаляється примусовим способом. Для запобігання потрапляння води в корпус гідранта на зливній трубі встановлений зворотний клапан

Технічні характеристики пожежного гідранта:

Робочий тиск, Мпа		1,0
Іспитовий тиск, Мпа		1,5
Габаритні розміри, мм:	ширина	300
	висота (без клапана):	500-2500 з
	інтервалом 250 мм	
Маса при висоті гідранта 1000 мм, кг – не більше		95
Зміна маси гідранта на кожні 250 мм		
висоти, кг – не більше		10

Не допускають встановлення пожежних гідрантів на *тупикових* відгалуженнях від ліній водопроводу, якщо в них *відсутнє постійне протікання води*.

1.5. Водовимірювальна арматура.

Водолічильники та водоміри це прилади для обліку води, що проходить з водопроводу за одиницю часу.

Принцип роботи механічного, тахометричного водолічильника (рис.16.) полягає в підрахунку кількості обертань крильчатки, яка знаходиться всередині корпусу водолічильника та обертається під тиском потоку води. Водолічильники за принципом роботи можна розділити на:

- тахометричні (крильчаті або турбінні)
- ультразвукові
- електромагнітні

Водомірні вузли встановлюють всередині будівель на уводі. У ньому монтують водолічильник і пристрої (манометр, контрольно спускний кран) для його відключення та перевірки.

Рис. 16. Конструкція водолічильника:

1- корпус верхній з кришкою; 2- головка рахункова у зборі; 3- гайка фіксатор; 4- кільця магнітного захисту; 5- магнітна муфта; 6- крильчатка; 7- корпус куди встановлюється крильчатка.

1.6. Вимого до позначення всіх типів арматури.

Умовне позначення типу арматури [6] складається з цифр і букв. Перші дві цифри означають тип арматури (табл.1.).

Таблиця 1

Тип арматури

Тип арматури	Цифрове позначення
Кран пробко-пусковий	10
Кран шаровий	11
Запірний пристрій показчика рівня	12
Вентиль	13;14;15
Клапан зворотній	16
Клапан запобіжний	17

Регулятор тиску	18;21
Клапан зворотній поворотний	19
Клапан перепускний	20
Клапан відсічний	22;24
Клапан розподільний	23
Клапан регулюючий	25;26
Клапан змішувальний	27
Засувка	30;31
Затвор дисковий, поворотний	32

Букви за цифрами – матеріал з якого зроблений корпус (табл.2)

Таблиця 2

Матеріал корпусу

Матеріал	Позначення	Матеріал	Позначення
Вуглекисла сталь	с	Легована сталь	лс
Нержавіюча сталь	нж	Сірий чавун	ч
Ковкий чавун	кч	Високоміцний чавун	вч
Латунь, бронза	б	Алюміній	а
Пластмаса (крім вініпласту)	п	Вініпласт	вн
Фарфор	к	Титановий сплав	тн
Скло	ск	Бронза	бр

Цифрами за буквами – номер моделі, що присвоюється розробником арматури, за наявності трьох цифр перша з них означає вид приводу (табл.3)

Таблиця 3

Вид приводу

Вид приводу	Позначення
Дистанційне управління	0
Механічний з черв'ячною передачею	3
Механічний з циліндричною зубчатою передачею	4
Механічний з конічною передачею (редуктор)	5
Пневматичний	6
Гідравлічний	7
Електромагнітний	8
Електричний	9

Наступні буквені позначення означають матеріал поверхні ущільнювача (табл.4).

Таблиця 4

Матеріал ущільнюючих кілець

Матеріал ущільнюючих кілець	Позначення
Латунь	л
Бронза	бр
Неіржавіюча сталь	нж
Баббит	бт
Стеліт	ст
Кожа	к
Ебоніт	е
Пластмаси (крім вініпласту)	п
Вініпласт	вн

Наприклад, засувка **30ч925бр** позначає:

30 – засувка

ч – чавунна

9 – з електроприводом

25 – модель приводу

бр – кільця ущільнювача з бронзи

2. Питання до захисту лабораторної роботи.

1. Навести класифікацію арматури за певними ознаками.
2. Навести основні параметри водопровідної арматури.
3. Основні вимоги до арматури.
4. Назвіть основну функцію арматури (запірно-регулювальної, запобіжної, водорозбірної, водовимірювальної).
5. Назвіть арматуру, яка відноситься до запірно-регулювальної, запобіжної, водорозбірної, водовимірювальної.
6. Назвіть переваги та недоліки запірно-регулювальної, запобіжної, водорозбірної, водовимірювальної.
7. Наведіть конструкцію та принцип роботи запірно-регулювальної, запобіжної, водорозбірної, водовимірювальної.
8. Назвіть основні вимоги до умовного позначення арматури.

Лабораторна робота № 2

«Фасонні частини та деталювання водопровідних вузлів»

Мета роботи:

1. Ознайомлення студентів з існуючими видами фасонних частин, конструкцією, застосуванням в системах водопостачання.
2. Навчити студентів правильно підбирати фасонні частини Навчитись виконувати деталювання вузлів водопровідної мережі та вміти складати специфікацію..

Матеріальне забезпечення:

- Зразки фасонних частин для водопостачання та плакати із зображенням фасонних частин.

Конструктивне поєднання ланок труб і трубопровідної арматури відбувається за допомогою спеціально передбачуваних деталей (фасонних частин), та виконується шляхом облаштування **водопровідних вузлів**.

Для встановлення водопровідної арматури, здійснення *поворотів, відгалужень, переходів* від одного діаметра труб до іншого, а також *з'єднання* між собою труб з різних матеріалів застосовують стандартні **чавунні** (таблиця 5), або **сталеві зварні** фасонні [1, с. 53-77].

Для зміни напрямку осі труби (потоків води), з'єднання у вузлі декількох труб застосовуються фасонні частини: коліна, відводи, трійники, хрестовини й ін. Перехід від одного діаметра трубопроводу до іншого проводиться за допомогою переходів. З'єднання труб з різними кінцями забезпечується подвійним розтрубом й різними патрубками. Установка пожежних гідрантів здійснюється на спеціальній фасонній частині – розтрубній пожежній підставці. При встановленні пожежного гідранта у вузлі, де сходиться три або чотири труби, використовуються трійники або хрести з пожежною підставкою (табл.5.). При відсутності чавунних фасонних частин використовуються сталеві фасонні частини.

Для з'єднання пластмасових труб виготовляються фасонні частини (хрестовини, трійники, косинці, муфти й ін.) як з вініпласту, так і з поліетилену. Фасонні частини повинні витримувати без ознак руйнування й течі внутрішній гідростатичний тиск, рівний умовному трикратному тиску для поліетиленових частин й 6,5 МПа для вініпластових фасонних частин протягом 1 ч при температурі 20 °С.

2.1. Фасонні частини

Таблиця 5.

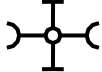

Чавунні фасонні частини для напірних трубопроводів (ГОСТ 5525-88)

№ п/п	Найменування фасонних частин	Позначення	Схема	Область застосування
1	Труба чавунна розтрубна	ЧНР		Для проведення ремонтів на чавунних трубопроводах
2	Трійник фланцевий	ТФ		Для влаштування відгалуження від магістрального трубопроводу
3	Трійник розтрубний	ТР		
4	Трійник "розтруб-фланець"	ТРФ		
5	Хрест фланцевий	КФ		Для з'єднання двох трубопроводів, що перетинаються
6	Хрест розтрубний	КР		
7	Хрест "розтруб-фланець"	КРФ		
8	Випуск фланцевий	ВФ		Для випуску води з трубопроводу (чи його ділянки) під час ремонту
9	Випуск розтрубний	ВР		
10	Коліно фланцеве	УФ		Для зміни напрямку траси трубопроводу на кут 90°
11	Коліно розтрубне	УР		
12	Коліно "розтруб-гладкий кінець"	УРГ		
13	Відвід розтрубний	ОР		Для зміни напрямку траси трубопроводу на кут менше 90° (10°, 15°, 30°, 45°)
14	Відвід "розтруб-гладкий кінець"	ОРГ		

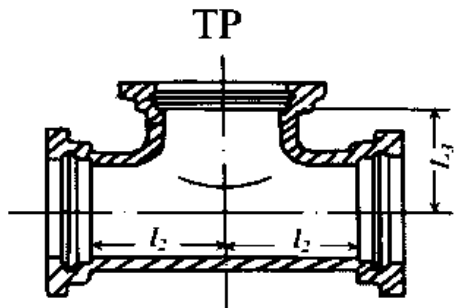
Продовження таблиці 5

№ п/п	Найменування фасонних частин	Позначення	Схема	Область застосування
15	Перехід фланцевий	ХФ		Для переходу від одного діаметру труб до іншого
16	Перехід “розтруб-фланець”	ХРФ		
17	Перехід розтрубний	ХР		
18	Перехід “розтруб-гладкий кінець”	ХРГ		
19	Патрубок “фланець-розтруб”	ПФР		Для з'єднання фланцевих кінців фасонних частин з арматурою, з трубами
20	Патрубок “фланець-гладкий кінець”	ПФГ		
21	Подвійний розтруб	ДР		Для з'єднання гладких кінців труб одного діаметра
22	Муфта насувна	МН		Для з'єднання труб, що мають гладкі кінці
23	Муфта з'ємна	МС		
24	Заглушка фланцева	ЗФ		Для заглушення фланцевих кінців трубопроводів
25	Сідло фланцеве	СФ		Для влаштування тимчасових підключень без проведення зварних робіт
26	Сідло з нарізним з'єднанням	СР		

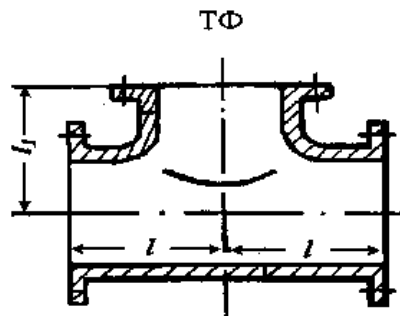
Продовження таблиці 5

№ п/п	Найменування фасонних частин	Позначення	Схема	Область застосування
27	Пожежна підставка розтрубна	ППР		Для встановлення пожежних гідрантів
28	Трійник „розтруб-фланець” з пожежною підставкою	ППТРФ		
29	Трійник фланцевий з пожежною підставкою	ППТФ		Для встановлення пожежних гідрантів та відгалуженнях траси та перехрестях двох трубопроводів
30	Хрест „розтруб-фланець” з пожежною підставкою	ППКРФ		
31	Хрест фланцевий з пожежною підставкою	ППКФ		

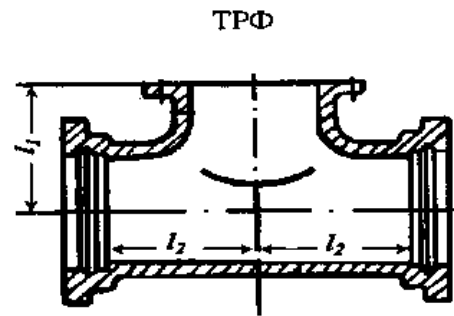
Схеми та основні розміри чавунних фасонних частин наведені нижче по тексту в табл.6-11.

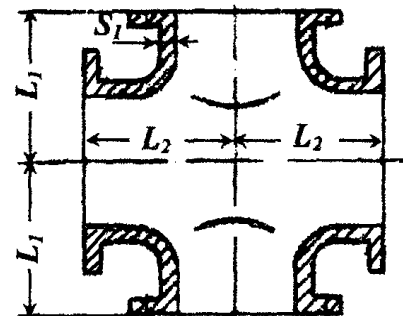
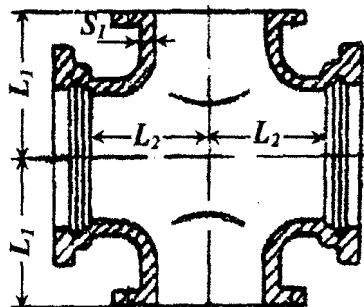
KPΦ

KP

KΦ

Таблиця 6

Трійники та хрести

Діаметр умовного проходу, D _y , мм		Довжина елемента фасонної частини, мм				Маса фасонної частини, Кг						
Ств D _y	Відг d _y	1	1 ₁	1 ₂	1 ₃	ТФ	ТРФ	ТР	КФ	КРФ	КР	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
80	65	150	150	125	115	18,6	19,9	20,5	23,1	24,4	25,6	
	125				20	21,3	22	25,9	27,2	28,8		
100	65	200	150	125	125	23,5	23,7	24,5	27,4	28,1	29,6	
	175		25			25,4	25,6	31,2	31,6	31,9		
	100		200	150	150	26,6	28,3	29,1	34,3	36	37,6	
125	65	225	175	140	140	31,5	31,7	32,3	36,1	36,3	37,4	
	150			150	32,8	33,6	34,3	38,7	39,7	40,8		
	125		225	200	200	37,7	41,7	43,8	48,3	52,4	56,6	
150	65	250	200	140	150	39,2	37,2	37,6	44,1	42	42,7	
	80			150		40,8	39,4	39,5	46,8	45,4	45,8	
	100			41,7		40,3	41,1	48,6	47,2	48,9		
	125		250	200	44	46,6	49,5	53,5	55,9	61,7		
	150				48	50,6	51,9	59	63,9	66,6		
200	65	300	225	140	200	62,4	51,2	51,9	67,1	55,9	57,4	
	80			150		63,6	53,6	54,4	69,9	59,6	61	
	100			64,4		60,6	62,5	71,3	67,5	70,4		
	125		200	66,7		62,9	65,4	75,7	71,9	76,1		
	150			68,5		64,7	67,5	79,4	75,6	80,2		
	200			300		250	250	78,3	80,7	81,9	98,9	101
250	80	300	250	150	200	82,2	71,5	71,7	81,1	77,4	77,7	
	100			83		80,6	81,4	89,7	86,5	88,4		
	125		250	200	85,1	82,8	85,7	94	91,4	97,4		
	150				86,9	83,6	87,8	97,5	94	102		
	200		300	250	93,2	99,1	102	110	116	122		
	250				101	107	110	125	132	137		
300	80	300	275	150	250	100	90,7	81,7	106	96,9	98,2	
	100			101		102	104	108	108	112		
	125			103		105	107	112	113	117		
	150		300	250		105	106	109	115	116	121	
	200					111	123	124	127	139	142	
	250					116	128	131	137	149	155	
	300		300	300		300	120	143	155	147	169	192

Продовження табл.6

Діаметр умовного проходу, D _y мм		Довжина елемента фасонної частини, мм				Маса фасонної частини, Кг					
Ств D _y	Відг d _y	l	l ₁	l ₂	l ₃	ТФ	ТРФ	ТР	КФ	КРФ	КР
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
350	100	300	300	200	250	126	127	128	132	134	135
	125					128	129	132	136	138	143
	150					130	130	134	140	141	148
	200					134	143	158	148	162	171
	250	350	325	250	300	140	154	160	161	175	185
	300					157	172	181	182	196	214
	350					168	183	190	204	216	233
400	100	300	325	200	300	153	155	156	159	150	160
	125					156	156	157	163	164	167
	150					157	174	175	166	184	186
	200					162	179	180	178	195	196
	250	400	350	250	350	167	185	186	187	204	208
	300					202	201	209	226	228	239
	350					213	214	224	247	247	267
	400					226	243	252	273	290	307
450	100	300	350	200	300	175	182	182	182	188	188
	125					177	184	186	186	192	197
	150					179	204	207	188	214	220
	200					184	210	212	200	223	229
	250	400	400	300	350	188	214	219	208	234	243
	300					233	238	245	258	265	276
	350					240	246	253	273	279	292
	400					248	294	301	289	334	348
	450	450	450	400	400	283	308	321	340	364	389
500	100	300	375	200	350	206	217	219	213	224	227
	125					208	219	221	216	228	232
	150					209	243	245	219	253	258
	200					214	247	249	229	263	265
	250	400	400	250	400	261	261	254	281	271	277
	300					272	280	283	293	305	311
	350					274	286	297	306	318	340
	400					283	339	351	322	378	404
	450	500	450	400	400	337	349	362	386	398	424
	500					359	370	376	430	442	456

Продовження табл.6

Діаметр умовного проходу, D _y мм		Довжина елемента фасонної частини, мм				Маса фасонної частини, Кг							
Ств D _y	Від Г	l	l ₁	l ₂	l ₃	ТФ	ТРФ	ТР	КФ	КРФ	КР		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
600	150	300	450	250	400	273	324	325	289	336	338		
	200					277	328	334	287	343	345		
	250					400	475	300	338	360	367	357	378
	300	343	365	374	367				388	395			
	350	500	500	400	353				430	446	379	440	481
	400				357	437	453	394	474	499			
	450				425	448	462	470	490	517			
	500	500	500	500	434	455	477	489	510	544			
	600	550	550	450	498	520	525	583	609	630			
700	150	400	500	250	450	440	431	432	453	443	442		
	200					442	435	435	459	450	452		
	250					447	476	479	465	495	500		
	300					525	300	451	481	484	473	503	510
	350							455	563	574	482	590	611
	400	500	550	400	539	569	582	572	603	627			
	450				548	578	590	588	618	644			
	500				555	585	602	603	633	667			
	600				649	679	704	713	743	794			
700	600	600	550	550	699	768	803	814	883	952			
800	200	400	550	300	500	0,57	0,59	0,592	0,58	0,61	0,61		
	250					0,57	0,6	0,6	0,59	0,62	0,62		
	300					550	400	0,57	0,6	0,61	0,59	0,62	0,64
	350	0,67	0,7	0,71	0,7			0,73	0,75				
	400	0,68	0,71	0,72	0,73			0,74	0,76				
	450	500	600	400	0,68	0,71	0,73	0,72	0,74	0,78			
	500				0,69	0,81	0,83	0,86	0,87	0,89			
	600	700	625	500	0,9	0,83	0,85	0,97	0,9	0,94			
	700				600	600	0,93	0,96	0,99	1,02	1,06	1,11	
800	1,03						1,03	1,05	1,17	1,21	1,23		
900	200	400	600	300	550	0,67	0,74	0,74	0,69	0,76	0,75		
	250					0,69	0,75	0,74	0,7	0,77	0,77		
	300					625	400	0,68	0,75	0,75	0,71	0,77	0,79
	350	500	400	0,8	0,87			0,88	0,83	0,9	0,92		
	400			650	400			0,81	0,88	0,88	0,85	0,91	0,93
	450	0,91	0,88			0,89	0,85	0,92	0,94				

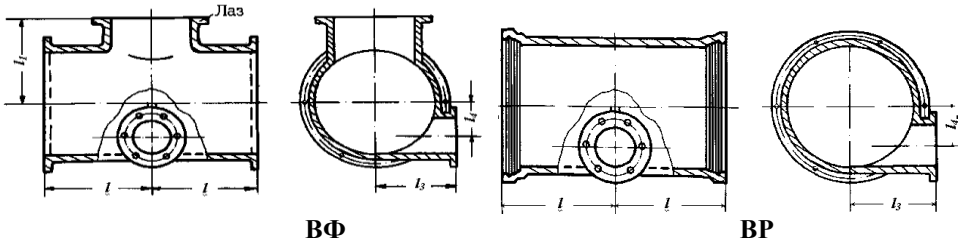
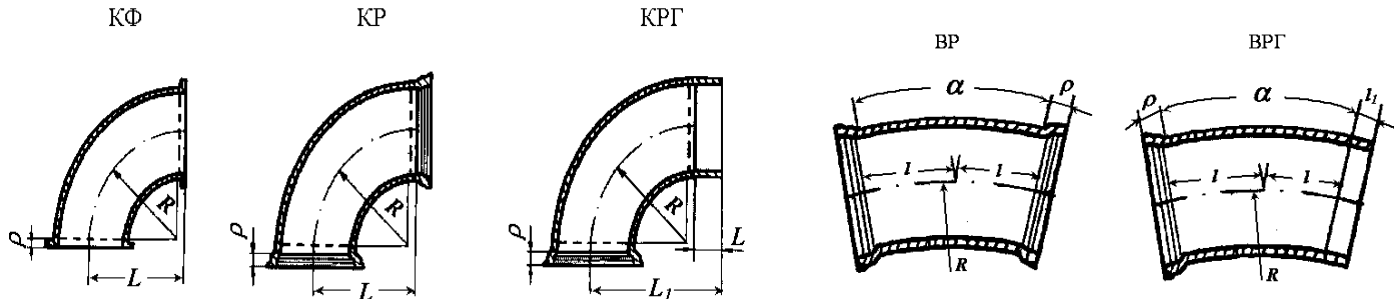

Таблица 7

Випуски фланцеві і розтрубні

Умовний прохід, D _v , мм		Розміри, мм				Маса випуска, кг		
ствола	відг	L	L ₁	L ₂	L ₃	L ₄	Фланцевого	Розтрубного
250	100	300	-	250	250	75	83,1	80,6
	150	300	-	250	250	50	86,8	84,2
300	100	300	-	250	275	100	101	103
	150	300	-	250	275	75	104	107
350	100	300	-	250	300	124	125	128
	150	300	-	250	300	99	128	131
400	100	300	-	250	325	149	153	153
	150	300	-	250	325	124	156	172
450	100	300	-	250	350	174	175	182
	150	300	-	250	375	149	178	203
500	100	500	500	400	375	201	264	276
	150	500	500	400	425	175	267	301
600	150	550	550	450	425	227	333	382
	200	550	550	450	450	201	334	385
700	150	600	550	500	450	279	475	467
	200	600	550	500	500	253	478	471
800	200	700	625	500	525	305	580	612
	300	700	625	500	575	253	585	624
900	200	700	675	500	575	356	670	751
	300	700	675	500	625	304	675	756
1000	300	700	725	500	675	356	918	1647
	400	700	725	500	700	304	927	1655

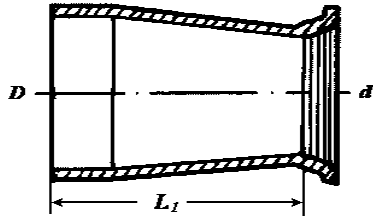
Таблиця 8 Відхилення і коліна

Умовний прохід D_y	ρ	Коліно 90				Відхилення (Розміри, мм)								Маса, кг					
		R	L	L_1	I_1	L	$\varphi=10^\circ$		$\varphi=15^\circ$		$\varphi=30^\circ$		$\varphi=45^\circ$		КФ	КР	КРГ	ВР	ВРГ
							R	I	R	I	R	I	R	I					
100	40	160	200	400	240	80	1440	126	960	127	480	129	320	138	17,2	21,4	19,6	21,4	15,7
125	40	185	225	425	240	80	1665	146	1110	147	555	149	370	153	24,3	30,1	21,9	30,1	22,6
150	40	210	250	450	240	85	1890	165	1260	166	530	169	420	174	31,1	37,7	35	37,7	29,8
200	40	260	300	500	240	85	2340	205	1560	206	780	209	520	215	50,8	59,4	57,2	59,4	47,5
250	40	260	300	500	240	90	2340	205	1560	206	780	209	520	215	67,1	81,3	77,5	81,3	65
300	40	260	300	500	240	95	2340	265	1560	206	780	209	520	215	82,5	105	99,6	105	84,4
350	50	300	350	550	250	100	2700	236	1800	238	900	241	650	248	115	143	186	143	116
400	50	350	400	600	250	100	3150	276	2100	277	1050	281	700	290	165	188	176	186	154
450	50	400	450	650	250	105	3600	315	2480	317	1200	322	800	331	183	257	226	237	198

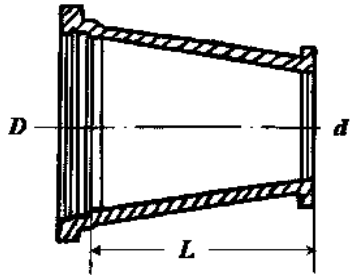
Продовження табл.8

Умовний прохід D_y	ρ	Коліно 90					Відхилення (розміри, мм)								Маса, кг				
		R	L	L_1	l_1	L	$\varphi=10^\circ$		$\varphi=15^\circ$		$\varphi=30^\circ$		$\varphi=45^\circ$		КФ	КР	КРГ	ВР	ВРГ
							R	I	R	I	R	I	R	I					
500	50	450	500	700	250	105	4056	354	2700	356	1350	362	900	373	245	301	284	307	252
600	60	490	550	850	360	115	4410	386	2940	388	1470	394	980	406	347	427	412	427	360
700	60	540	600	900	360	120	4860	425	3240	428	1620	434	1080	447	494	602	607	602	513
800	60	640	700	1000	360	130	5750	504	3840	507	1940	515	1280	580	704	871	830	811	720
900	70	680	750	1050	370	135	6120	536	4080	539	2640	547	1360	563	803	1076	1067	1076	980
1000	70	730	800	1100	370	145	6570	575	4380	578	2190	567	1460	654	1153	1878	1840	1372	1186
1200	80	920	1000	1300	380	155	8280	725	5520	729	2760	740	1840	762	1852	2167	2121	2157	1910

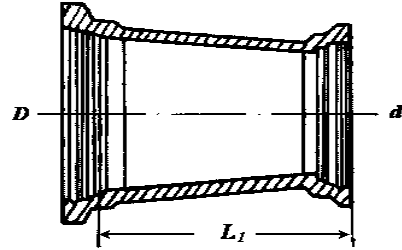
XPT

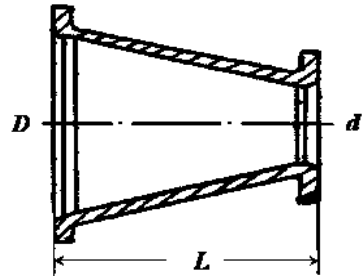
XPΦ

XP

XΦ

Таблиця 9.

Переходи

Умовний прохід, D _y		Розміри, мм			Маса, кг			
D	d	L	L ₁	L ₂	ХРФ	ХФ	ХРГ	ХР
80	65	200	200	250	11	9,9	7,9	12,1
100	65	250	250	300	13,7	11,6	9,5	14,8
	80	200	200	250	16,1	13	10,9	16,3
125	65	300	300	350	18,3	15,4	12,2	19,4
	80	250	250	300	19,6	16,7	13,6	20,8
	100	200	200	250	19,2	16,3	14,1	21,3
150	80	300	300	350	23,7	20,3	16,2	24,8
	100	250	250	300	23,2	19,9	16,7	25,3
	125	200	200	250	23,9	20,6	18,2	26,8
200	80	400	460	450	34,5	30,2	24,6	35,7
	100	350	350	400	33,9	29,6	25,1	36
	125	300	260	350	34,7	30,4	26,3	37,6
	150	250	250	300	34,6	30,3	26,5	37,9

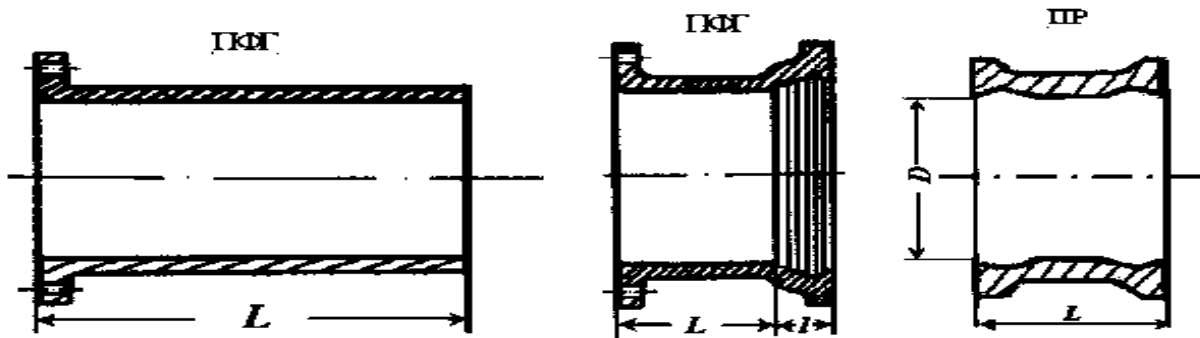
Продовження табл.9

Умовний прохід, D _y		Розміри, мм			Маса, кг			
D	d	L	L ₁	L ₂	ХРФ	ХФ	ХРГ	ХР
250	100	450	450	500	48,1	41,0	35,0	50,2
	125	400	400	450	49,1	42,0	36,2	52,0
	150	350	350	400	48,9	41,8	36,4	52,2
	200	250	250	300	48,8	42,7	37,0	53,1
300	125	500	500	500	66,4	55,0	48,4	69,3
	150	450	450	500	66,0	54,6	48,5	69,3
	200	350	350	400	66,2	54,8	49,4	70,5
	250	250	250	300	63,6	52,2	49,1	70,7
350	150	550	550	600	86,1	72,3	63,2	89,4
	200	450	450	500	87,4	73,6	64,9	91,7
	250	350	350	400	84,8	71,0	65,5	91,9
	300	250	250	300	79,2	65,4	63,4	90,6
400	200	550	550	600	112	95,4	83,0	116
	250	450	450	500	109	92,6	83,3	116
	300	350	350	400	104	87,2	81,5	115
	350	250	250	300	98	81,9	78,5	112

450	200	650	700	750	138	116	115	149
	250	550	600	650	137	115	115	151
	300	450	500	550	131	109	113	150
	350	350	400	450	126	104	110	148
	400	250	300	350	119	96,6	105	144
500	250	650	700	750	172	114	142	186
	300	550	600	650	165	138	139	186
	350	450	500	550	160	132	136	183
	400	350	400	450	153	125	131	179
	450	250	300	350	140	112	124	173
600	300	750	800	850	244	204	205	266
	350	650	700	750	238	199	202	263
	400	550	600	650	232	192	196	265
	450	450	500	550	219	179	189	253
	500	350	400	450	206	166	181	247

Продовження табл. 9

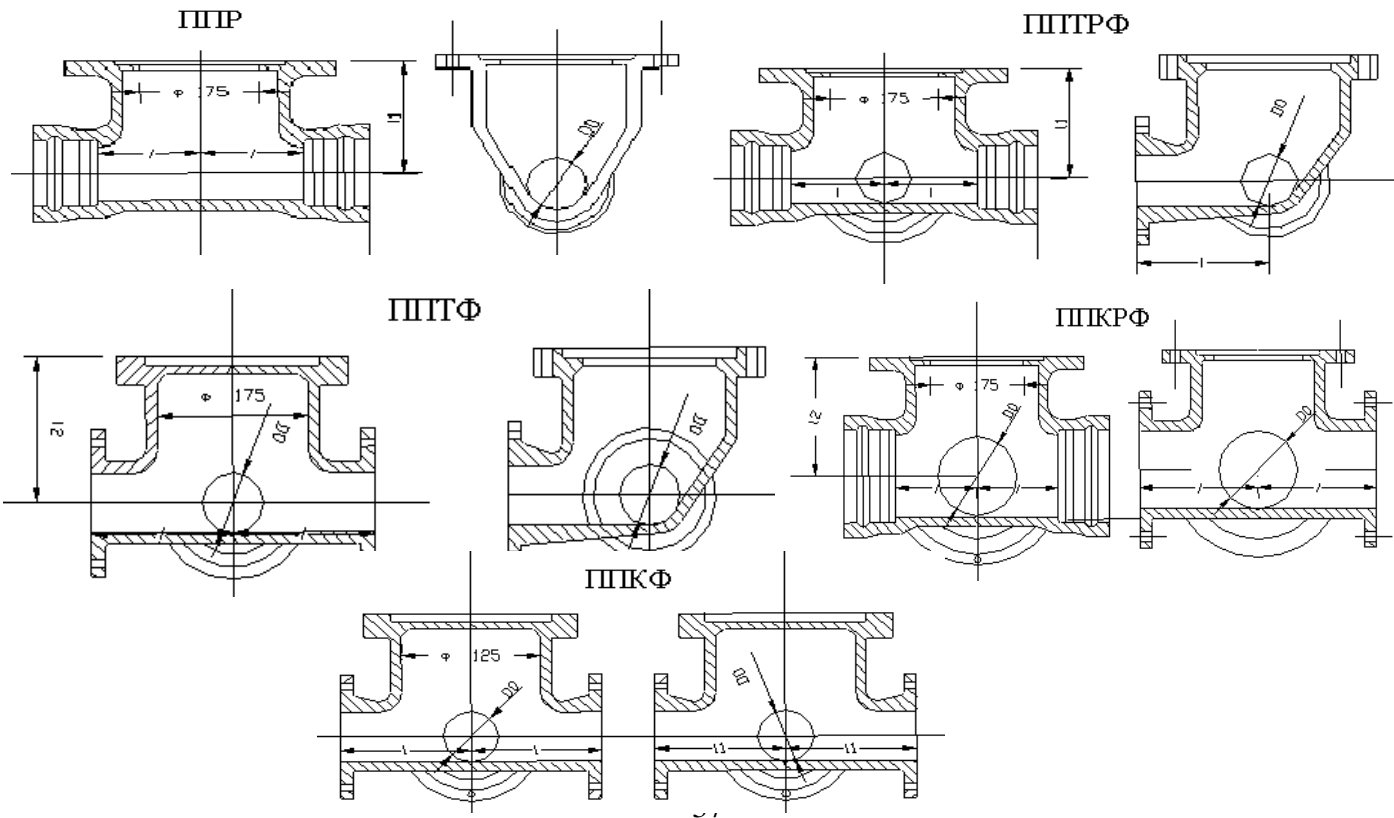
Умовний прохід, D _y		Розміри, мм			Маса, кг			
D	d	L	L ₁	L ₂	ХРФ	ХФ	ХРГ	ХР
700	350	850	900	950	346	292	294	373
	400	750	800	850	338	284	285	368
	450	650	700	750	325	271	277	361
	500	550	600	650	312	257	269	354
	600	350	400	450	275	220	243	331
800	400	950	1000	1050	463	400	388	494
	450	850	900	950	449	385	380	487
	500	750	800	850	434	371	372	480
	600	550	600	650	397	334	346	457
	700	350	400	450	364	291	314	430
900	500	950	1000	1050	589	498	492	620
	600	750	800	850	552	461	471	613
	700	550	600	650	508	417	441	588
	800	350	400	450	452	361	390	542
1000	600	950	1000	150	740	620	617	804
	700	750	800	850	700	581	589	780
	800	550	600	650	642	522	539	734
	900	350	400	450	556	436	480	679

Таблиця 10

Патрубки та подвійні розтруби

Позначення	Параметри	Розміри і маса, кг, при умовному проході D_y															
		100	125	150	200	250	300	350	400	450	500	600	700	800	900	1000	1200
ПФР	L, мм	80	80	85	85	90	95	100	100	105	105	115	120	130	135	145	155
	L, мм	100	100	100	100	150	150	150	150	150	150	250	250	250	300	300	300
	Маса, кг	13,6	18,2	22,1	31,1	46,2	58	73,8	91,2	106	127	200	268	345	453	566	770
ПФГ	L, мм	350	350	350	350	350	400	400	400	450	450	500	500	600	600	600	600
	Маса, кг	13,1	17,7	21,3	32	42,3	57,8	72,8	89,2	113	133	190	253	370	444	536	734
	L, мм	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200
ДР	Маса, кг	34	46	55,2	84,5	113	143	178	217	255	299	395	526	660	795	953	1302
	D, мм	106	130	156	206	260	310	360	410	460	510	600	710	810	920	1020	1230
	L, мм	180	180	190	190	200	210	220	220	230	240	260	270	290	310	330	350
	Маса, кг	189	189	23,2	31,7	42,5	55,1	66	76	93,8	115	156	210	259	345	415	658

Таблиця 11

Пожежні підставки

Умовний прохід D_y		h	ППР		ПШТРФ			ПШТФ			ПШКРФ			ПШКФ		
D_c	d_B		l	Ма _a	l	l_1	Ма _{са}	l	l_1	Ма _{са}	l	l_1	Ма _{са}	l	l_1	Ма _{са}
100	100	225	200	38	200	200	46	200	200	42	200	200	50,5	200	200	53
125	125	250	200	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	225	225	75
150	100	250	200	52,5	200	200	55,5	250	200	57	200	200	62,5	250	200	63
	150	250			200	250	65	250	250	62	200	250	77,5	250	250	79
200	100	275	250	75	200	225	76	300	225	79	200	225	83	-	-	-
	150	275			200	225	79	300	225	83	200	225	90	300	300	94
	200	275			250	300	94	300	300	92	250	300	113	300	250	111
250	150	300	250	97	200	250	99	300	250	103	200	250	100	300	275	111
	200	300			250	275	112	300	275	108	250	275	128	300	300	124
	250	300			250	300	127	300	300	111	250	275	137	300	300	131
300	200	325	250	121	250	300	137	300	300	124	250	300	137	300	300	140
	250	325			250	300	141	300	300	128	250	300	160	300	300	148
	300	325			300	300	154	300	300	131	300	300	177	300	300	154

Фасонні вироби з НПВХ для зовнішніх водопровідних мереж (ДСТУ Б В.2.7.-32)

Назва	Діаметр, мм
Муфта НПВХ	110,160,225,315,400
Коліно НПВХ, кут 1°, 22°, 30°, 45°, 67°, 90	110,160,225,315,400,500
Патрубок НПВХ з фланцем, тип FNP	110/100,160/150, 225/200
Патрубок НПВХ з фланцем, тип ENP	

	110/100,160/150, 225/200
Трійник НПВХ фланець-розтруб, тип ANP	110/80,110/100,100/100, 160/150, 225/150,225/200
Трійник НПВХ розтрубний, тип ANP-3K	90/90,110/110,160/160,160/1 10

2.2. Деталювання водопровідних колодязів та їх специфікація.

Після визначення діаметрів труб магістральної мережі та проведення її гідравлічних розрахунків визначають *діаметри труб розподільчих мереж*, складають *конструктивну схему* всієї мережі й водоводів, *монтажні схеми* (деталювання) окремих вузлів і розробляють *робочі креслення* окремих споруд на них (водопровідних колодязів, дюкерів, акведуків переходів через залізниці та автомобільні дороги тощо).

Усю водопровідну арматуру, яка має фланцеві типи з'єднань, встановлюють у **водопровідних колодязях**.

Тому, попередньо на конструктивній схемі всі водопровідні колодязі нумерують.

За відомими діаметрами труб мережі та арматурою, яку встановлюють на ній, складають її *монтажну схему* і виконують деталювання вузлів мережі (рис.17.). На цій схемі за допомогою умовних позначень показують труби, фасонні частини та водопровідну арматуру. Деталям одного призначення, розмірів (довжина, діаметр) і виготовленим з одного матеріалу, присвоюють на схемі один (наскрізний) номер (позицію).

За монтажною схемою мережі упорядковують *специфікацію труб, фасонних частин та арматури*, а при будівництві виконують монтаж колодязів на мережі. Специфікація необхідна для складання кошторису та замовлення необхідних труб і деталей для будівництва мережі (додаток 1).

Приклади деталювання водопровідних колодязів і камер мережі наведені на рис.17.

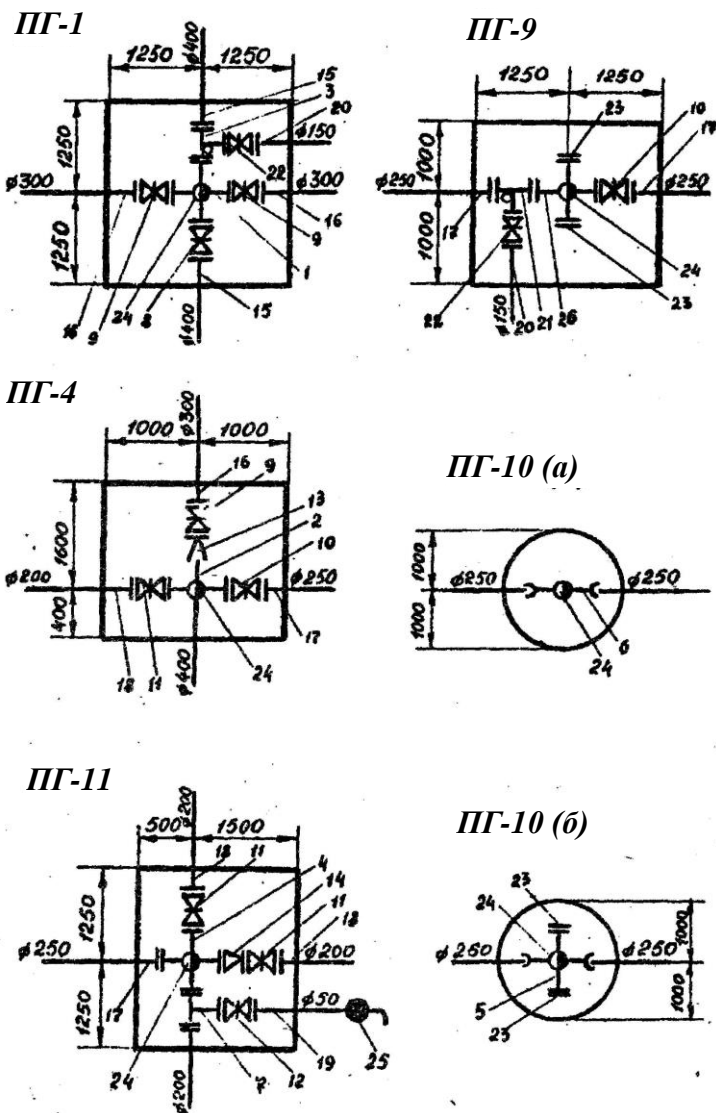

Рис. 17. Варіанти деталювання водопровідних колодязів.

Колодязь ПГ-1.

На магістральному трубопроводі діаметром 400 мм необхідно встановити пожежний гідрант і засувку. Крім того, необхідно влаштувати відгалуження на обидва боки діаметром 300 мм і встановити на них засувки, а для спорожнення ремонтної ділянки - водовипуск. Для встановлення пожежного гідранта й влаштування відгалужень застосовують сталю зварну пожежну підставку хрест фланцевий (ППХФ). До кінців ствола підставки приварюють фланці із зовнішнім діаметром 565 мм. До них приєднують засувку 8 і випуск фланцевий 3 (ЗФ) діаметрами 400 мм. До випуску 3 з відростком діаметром 150 мм приєднується засувка 22, такого ж діаметру.

Для влаштування відгалужень до ствола підставки приварюють відростки діаметром 300 мм, з попередньо привареними фланцями зовнішнім діаметром 440 мм. Вони необхідні для приєднання засувки 9 діаметром 300 мм. Засувки й випуск із чавунними трубами мережі з'єднуються за допомогою патрубків 15, 16 і 20 фланець - гладкий кінець (ПФГ), які мають довжину 1200 мм. Це дозволяє з'єднувати фасонні частини з трубами за межами колодязя. Для встановлення пожежного гідранта до ствола підставки вертикально приварюють патрубок довжиною 300...350 мм і діаметром 200 мм. Завчасно до патрубка приварюють фланець зовнішнім діаметром 335 мм для закріплення пожежного гідранта 24.

Колодязь ПГ-9.

У колодязі на магістралі діаметром 250 мм необхідно встановити пожежний гідрант, засувку діаметром 250 мм і водовипуск.

Для встановлення пожежного гідранта застосовується стандартна, пожежна підставка хрест фланцевий 26 (ППХФ) із діаметром ствола 250 мм і відростків 150 мм. До фланця ствола приєднується засувка 10 діаметром 250 мм і випуск 21 із засувкою 22 діаметром 150 мм. До фланців відростків пожежної підставки діаметром 150 мм приєднуються заглушки фланцеві 23 (ЗФ), які, при необхідності, замінюються засувками з влаштуванням відгалужень до будівель.

Колодязь ПГ-10.

У колодязі необхідно встановити пожежний гідрант на магістральній лінії діаметром 250 мм. Для цього застосовують пожежну підставку розтрубну 6 (ППР) діаметром 250 мм (*варіант а*), або пожежну підставку хрест розтруб-фланець 5 (ППХРФ) у тому випадку, якщо в перспективі передбачається влаштування ввідів до будівель (*варіант б*).

Колодязь ПГ-11.

У колодязі на магістральній лінії діаметром 250 мм необхідно встановити пожежний гідрант, зробити відгалуження в обидва боки діаметром 200 мм, встановити дві засувки діаметром 200 мм і перейти від діаметра 250 мм до 200 мм, а також підключити водорозбірну колонку.

Для встановлення пожежного гідранта на магістралі діаметром 250 мм застосовується чавунна пожежна підставка хрест фланцевий 4 (ППХФ) заводського виготовлення діаметром ствола 250 мм і діаметром відростків 200 мм, на одному з яких встановлюють засувку 11. Для переходу, від діаметра 250 мм до 200 мм застосовується перехідник фланцевий 14 (ХФ), до якого приєднується засувка 11 діаметром 200 мм.

Водорозбірну колонку підключають за допомогою трійника фланцевого 7 (ТФ) із діаметром ствола 200 мм і відростком діаметром 50 мм. До фланця відростка приєднується засувка 12 діаметром 50 мм. Водорозбірну колонку 25 встановлюють на відстані не меншій 5 м від колодязя з пожежним гідрантом.

Арматура з'єднується з трубами так само, як і в колодязі ПГ-1.

Водопровідна арматура повинна розміщуватися в робочих камерах водопровідних колодязів з метою запобігання шкідливого впливу на неї корозійних процесів, а також для зручності його експлуатації (оперативного управління засувками, монтажу пожежних колонок на пожежні гідранти, моніторингу робочого стану обладнання, проведення профілактичних і планових ремонтів та аварійно-відновлювальних робіт тощо).

Додаток 1. Специфікація фасонних частин і арматури (зразок)

№ за п/п	Назва фасонних частин і арматури	Умовні позначення		ГОСТ	Розміри, мм		Маса, кг		Загальна кількість	Усього в колодязях			
		на кресленнях	в документах		$\frac{D}{d_0}$	$\frac{L}{l_0}$	одиниці	загальна		ПГ-16	ПГ-45	ПГ-60	ПГ-133
1	Патрубок фланець-гладкий кінець		ПФГ	5525-88	100	1200	34	340	10	4	2	2	2
2	Засувка		30Ч-66р	8437-88	100					5	3	2	-
3	Перехід фланцевий		ХФ	5525-88	$\frac{125}{100}$	200	16,3	65,2	4	-	2	2	-
4	Пожежна підставка з хрестом розтруб-фланець		ППКРФ	5525-88	$\frac{150}{150}$	$\frac{200}{250}$	77,5	77,5	1	-	-	1	-
5	Пожежний гідрант		ПГ	8520-85Е	125	1250	100	200	2	1	-	1	-
6	Муфта подвійний розтруб		ДР	5525-88	100	180	189	567	3	2	-	1	-
7	Трійник фланцевий		ТФ	5525-88	$\frac{100}{80}$	$\frac{200}{175}$	25	25	1	1	-	-	-

9. Питання до захисту лабораторної роботи.

1. Наведіть приклади призначення та застосування фасонних частин.
2. Наведіть схеми фасонних частин.
3. Наведіть область застосування фасонних частин.
4. Яка різниця між відхиленнями та колінами?
5. З якого матеріалу виготовлять фасонні частини?
6. З якою метою складають специфікацію фасонних частин?

ЛІТЕРАТУРА

1. Монтаж систем внешнего водоснабжения и канализации / Под ред. А. К. Перешивкина. М. : Стройиздат, 1988. 653 с.
2. ДБН В.2.5-74:2013 Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Київ, 2013. 136 с.
3. Ткачук О. А., Шадура В. О. Водопровідні мережі. Рівне : НУВГП, 2010. 146 с.
4. Хоружий П. Д., Орлов В. О., Ткачук О. А. та ін. Довідник по сільськогосподарському водопостачанню та каналізації. К. : Урожай, 1992. 296 с.
5. Методичні вказівки до практичних занять з навчальної дисципліни «Водопостачання (СПРВ)» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Будівництво та цивільна інженерія» спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» спеціалізацією «Водопостачання та водовідведення» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / В. О. Шадура, В. П. Косінов. Рівне : НУВГП, 2019. 37 с.
6. Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи з дисципліни «Водопостачання та водовідведення» «Дослідження роботи арматури на мережі» / Орлова А. М., Орлов В. О., Зошук В. О. Рівне : НУВГП, 2014. 32 с.